

Datum

2020-04-02

Vår referens

Lotta Heckley

Controller

lotta.heckley@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8) ASN-2020-3706

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har fått möjlighet att yttra sig angående en remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8). Utredningen ger förslag på strukturella åtgärder för att kommunerna ska klara av de utmaningar som de står inför.

Förvaltningen välkomnar förslagen i utredningen men bedömer att utredningen hade behövt kompletteras med en analys av kommunernas utmaningar utifrån socio-ekonomisk sammansättning i befolkningen.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende *Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)* enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU)
- Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)
- Remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)
- G-Tjänsteskrivelse ASN 200430 Remiss från finansdep. - Starkare kommuner
- Yttrande ASN 200430 Remiss från Finansdepartementet - starkare kommuner

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2020-04-08

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-04-16

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-04-30

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Bakgrund

Arbetsmarknads- och socialnämnden har fått möjlighet att yttra sig angående en remiss från Finansdepartementet - Starkare kommuner - med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8). Svaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2020-05-13.

Regeringen beslutade den 9 februari 2017 (dir. 2017:13, se bilaga 1), att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Utredning har antagit namnet Kommunutredningen.

Sammanfattning av utredningen

Kommunerna står inför stora utmaningar

Den samlade bilden är att kommunerna står inför flera specifika utmaningar som dessutom kommer tillta i styrka under överskådlig tid framöver. Dessa är framför allt:

- svagare ekonomi
- svårigheter med personal- och kompetensförsörjning
- etablering och integration av nyanlända
- växande och uppskjutna investeringsbehov
- växande anspråk på service och välfärd
- kompetens att klara klimatförändring och hållbar utveckling.

Utmaningarna tenderar att vara större i de mindre kommunerna utifrån att kapaciteten och robustheten både avseende ekonomi och kompetens redan är svag.

Utredningen har tre principiella utgångspunkter

- Kommunal självstyrelse, demokrati och statlig styrning
- Kommunal kapacitet ska stärkas, dels driftskapacitet och dels strategisk utvecklingskapacitet
- Direktivet betonar strukturella förändringar och ett långsiktigt tidsperspektiv.

Utredningen har särskilt undersökt strukturella åtgärdsområden

- Samverkanslösningar som kan ge bättre förutsättningar för kommuner att leverera service och välfärdstjänster
- Kommunsammanläggningar
- Generell förändring av kommunernas uppgifter
- Asymmetrisk ansvarsfördelning vilket skulle innebära att olika kommuner har olika uppgifter. Detta förslag avfärdas eftersom det bedöms få negativa konsekvenser för lokaldemokratien.
- Digitalisering och kapacitetsstärkande åtgärder

Kommunutredningens förslag och bedömningar

1. Strukturella åtgärder
 - a. Utredningen bedömer att en mer strategisk samverkan mellan kommuner skapar förutsättningar för stärkt driftskapacitet i kommunerna. Sammanläggningar av kommuner kan stärka både kommunernas drifts- och utvecklingskapacitet. En

- förutsättning för kommunsammanläggningar är att de bygger på frivillighet
- b. Föreslår att ett statsbidrag inrättas för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat mot strategisk samverkan eller frivillig sammanläggning
 - c. Föreslår att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar.
 - d. Föreslår en försöksverksamhet där kommuner får ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift för att pröva nya sätt att stärka kommuners kapacitet.
 - e. Föreslår att *rådet för främjande av kommunala analyser* (RKA) får i uppdrag att i samverkan med statliga tillsynsmyndigheter utveckla statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamheter.
2. Statens åtaganden och statlig närvaro i hela landet
 - a. Staten behöver finansiera och utföra de uppgifter som den ansvarar för, följa finansieringsprincipen och olika sätt att vara närvarande i kommunerna.
 3. Kommunernas ekonomi
 - a. Förslår en ny *statsbidragsprincip* som innebär att staten primärt ska använda andra sätt än riktade statsbidrag för att styra kommunernas verksamhet.
 - b. Föreslår att det kommunalekonomiska utjämningsystemet ska ses över för att säkerställa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommunerna oavsett skattekraft och opåverkbara strukturellt betingade kostnader.
 4. Kommunernas kompetensförsörjning
 - a. Regeringen bör ta initiativ till åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekrytering till tjänster inom kommunernas verksamhetsområden
 - b. Regeringen bör utreda möjligheten att minska studieskulder för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.
 5. Kommunernas digitaliseringsarbete
 - a. Staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte
 - b. Föreslår att regeringen tillsätter ett beredningsorgan för anpassning av gällande rätt som möjliggör accelererad digitalisering och förbättrad digital informationsförsörjning i kommunerna.
 - c. Myndigheten för digital förvaltning bör ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete

Förvaltningens överväganden

I analysen av *kommunernas förutsättningar och utmaningar (Del II)* analyseras inte närmare vilken påverkan social utsatthet har på en kommun. I Malmö stads fall är kostnaderna för ekonomiskt bistånd, hemlöshet och individ- och familjeomsorg en belastning för kommunens ekonomi. Eftersom rätten till bistånd regleras i lag kan kommunens möjlighet att tillhandahålla välfärdstjänster begränsas i jämförelse med kommuner med en annorlunda socio-ekonomisk sammansättning. Prioritering mellan kärnverksamheterna (utbildning, äldreomsorg och individ- och familjeomsorg) är mer komplex och påverkas inte enbart av den demografiska strukturen i kommunen. En beskrivning av vilken påverkan och betydelse socio-ekonomisk struktur har på kommunens stabilitet och kapacitet bör belysas närmare för att ge en komplett bild av kommunernas förutsättningar och utmaningar.

Kommunutredningens förslag och bedömningar

1. Strukturella åtgärder

Förvaltningen ställer sig positiv till flera av de strukturella åtgärder som föreslås i utredningen. Förslaget om ett statsbidrag för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete är positivt under förutsättning att statsbidraget täcker samtliga kostnader. Inrättande av en kommundelegation och ett kunskapsutvecklande uppdrag på Statskontoret bedöms också vara positivt.

Förvaltningen vill särskilt lyfta fram förslaget att RKA får ett nytt uppdrag kring utveckling av statistik som mäter kvaliteten i kommunens verksamheter som positivt.

2. Statens åtaganden och statlig närvaro i hela landet

Förvaltningen välkomnar att utredningen värnar finansieringsprincipen vad gäller statens åtaganden.

3. Kommunernas ekonomi

Det är positivt att utredningen föreslår en minskad användning av riktade statsbidrag. Nämndens verksamheter har upplevt nackdelar med riktade statsbidrag på grund av dess kortsiktighet och den detaljerade uppföljning som krävts vid återsökning av vissa statsbidrag.

Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Syftet är att säkerställa att utjämningsystemet i tillräcklig grad kan ge kommunerna likvärdiga ekonomiska förutsättningar oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturellt betingade kostnader. Utredningen föreslår att regeringen tillser att det sker en löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. De utmaningar som hanteras inom arbetsmarknads- och socialnämndens verksamhetsområde är kostnadsdrivande och till stora delar opåverkbara. Detta bör särskilt beaktas i den ovannämnda översynen.

4. Kommunernas kompetensförsörjning

Förvaltningen välkomnar förslagen i utredningen. För att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska kunna bedriva verksamhet av god kvalitet krävs att medarbetarna har rätt kompetens.

Förvaltningen har ett antal utmaningar i förhållande till kompetensförsörjning:

- Utvidgat och alltmer komplext uppdrag för socialtjänsten
- Ökade krav som riskerar att skapa obalans mellan krav och resurser
- Stor andel unga handläggare med ökat behov av god introduktion in i yrket, handledning och kompetensutveckling
- Utmaningar att attrahera och behålla erfaren personal med rätt kompetens
- Förekomst av hot- och våldssituationer inom socialtjänsten

5. Kommunernas digitaliseringsarbete

Förvaltningen välkomnar att utredningen lyfter fram statens roll i att vidta åtgärder för att underlätta och stödja kommunernas digitaliseringsarbete.

Ansvariga

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef